

ረፑብሊክ

ስለ ንገልጽ ሓሳብና፡ አለና!

We speak therefore we are!

ረፑብሊክ አብ ወርሒ ሓደ ግዜ ዝሕተም፤ አብ ቅዋማውነት፡ ግዝአተ-ሕጊ፡ ምክባር ሰብአዊ መሰላትን ሓርነታትን ዝተመስረተ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ንክትከል ብዝጣበቐ፡ አብ ውሽጢ ኤርትራ ብዝርከቡ ዜጋታት ዝሰናዳእ መልእኽተ-ዜና (Newsletter) እዩ።



ምውቕቓዕ ንምቀድጻር ዝዘተየ መዋቕዒ መንግስቲ

አብያ ጥቅምቲ

ንሕናን አድማን፡ አብዝን አብትን

ቃል ረፑብሊክ

አሰናዳኝነት ረፑብሊክ፡ ካልአይ ሕታም መልእክተ-ዜናና ከነውጽኦ እንከለና በቲ ቀዳማይ ሕታም ካብ ውሽጥን ካብ ደገን ዝረኽቡቶ ናይ አንብብቲ ለጋስ አተኩሮ ዝያዳ ተስፋ፡ ዝያዳ ትብባዕትን፡ ዝያዳ ሓላፍነትን ብምስናቕ እዩ። አብ ውሽጢ ሃገር፡ ልክዕ ቁጽሪ ናይቲ ንቕዳሕ ረፑብሊክ ረኽቡ ዘንበበ ሰብ ንምፍላጥ ከቢድ እዩ። እንተኾነ፡ ብልዕሊ ትጽቢትና ዝኾነ ቁጽሪ ከም ዝተነበትን ክሳብ ሕጂ አብ ንጡፍ ዝርገሐ ከምዘላን ብዘካየድናዮ ኣፈናዊ ዳህሳስ ኣረጋገጽና ኣለና። ራድዮ ኤሪና፡ አብ መደባታ፡ ንገለ ካብ ዓናቕጽ ቀዳማይ ሕታም ረፑብሊክ ንምንባብ ብዝወሰደቶ ተበገሶ ንመልእክቲ-ዜናና ምስ ናይ ውሽጢ ሃገር አንብብቲ ንምልላይ ዓቢ ተራ ተጻዊታ እያሞ ንኣካየድታ ልባዊ ምስጋናና ንገልጽ።

ብዘይካዚ ካብ ውሽጥን ካብ ደገን ናይ መጎስ፡ ናይ ምሕዝነትን ምትብባዕን መልእክታት ተቐቢልና ኣለና። ንኹሎም እቶም ብተገዳስነት መልእክቶም ዝሰደዱ ደቂ ሃገር ምስጋናናን ኣክብሮትናን እናገለጽና ድማ ምሕዝነትኩምን አተኩሮኹምን ኣይፈለየና ንብል።

ብመሰረት አብ ቀዳማይ ሕታም ዘቕረብናዮ ዕድመ፡ አብ ረፑብሊክ ዝሰፍር ገለ ዓናቕጽ ካብ አንብብቲ ተቐቢልና ኣለና። ነቶም ዕድሜና ኣኸቢሮም ጽሑፋቶም ሰዲዶም ዘለዉ ዜጋታት ክብ ዝበለ ምስጋና ይብጻሕዮም። ካብ ዝመጽእ ዘሎ ሕታም ጀሚሩ፡ ከከም ኣመጻጽኡ ክወጽእ ምዃኑ ድማ ነረጋግጽ።

ካብ ወጻኢ ሃገራት አብ ረፑብሊክ ንምስታፍ ድሌት ዘለኩም ጽሑፍቲ፡ አብ ተሳትፎኹም ዘለና ልዑል ተገዳስነት እናገለጽና፡ ናባና እትሰድዎ ጽሑፍ ነዚ ዝስዕብ ነጥቢ አብ ግምት ዘእተወ ክኸውን ንምሕጻን። እቲ ረፑብሊክ አተኩሩሉ ዘሎ አብ ውሽጢ ሃገር ዝርከብ አንባቢ ምስ ናይ ‘ድያስፖራ ፖለቲካ’ ዘለዎ ሌላ ኣዝዩ ውሱን ስለዝኾነ፡ ጽሑፋትኩም ነዚ ናይ ሓበሬታ ጋግ አብ ግምት ዘእተወን፡ ስግር-ውድባዊ እንተኾነን ተመራጺ እዩ።

አብዚ ወርሒ ዓስራይ ዓመት ናይቲ አብ 2004 አብ ኣስመራ ዝተኻየደ ኣልማማ ወተሃደራዊ ግፋን፡ ንዕኡ ስዒቡ አብ ዓዲ ኣበይቶ ዘጋጠመ ቅትለት መንእሰያትን ንዝክር ኣለና። ነዚ መበገሲ ብምግባር አብ ሞንጎ አብ ኤርትራ ዘሎ ምልክን ወተሃደራውነትን ዘሎ ምትእስሳር ተመልኪቱ፡ ‘ንኣብያ ጥቅምትን’ ኣገዳስነቱን ዝድህስስ ዓንቀጽ አብ ዓምዲ ‘መሰል፡ ሕገ፡ ስልጣን’ ቀሪቡ ኣሎ። ዓምዲ ‘ትዕዛብቲታት’ ድማ አብ መንጎ ንስልጣን ንምቅዋም እነርእዮ ዕጥይጥይን ባህልናን ዘሎ ዝምድና ንምትገታን ፈቲና ኣላ።

ናይዚ ሕታምዚ ዓምዲ ‘ፖለቲካዊ ቀሓጠባ’ አብ ወርሒ ጥቅምቲ ንቑጠባ ኣመልኪቱ ዝተጋብኤ ካቢነን ንዕኡ ኣመልኪቱ ዝተዋህበ ዜናን መላሽ ሂቡ ኣሎ። ዓምዲ ‘ረፑብሊክ ፎረም’ ድማ ንዝምድና ውልቀ-ዜጋን መንግስትነትን (individual and state) ዝዝትይ ዓምዲ ኣላልዩ ኣሎ።

ሰናይ ንባብ!

ፖለቲካዊ ቁጠባ

እዚ ዓምዲ'ዚ፣ እዚ ዓምዲ'ዚ ንህልዊ ፖሊሲታትን አሰራርታትን ቀጠባ ኤርትራ፣ አርእስቲ በርእስቲ ብምርአይ፣ ብዕምቆት እናገለጸን እናተንተነን፣ አማራጺ ፖሊሲታትን ናይ ምስግጋር ስትራቴጂን ይእምም።

ምውቕቻዕ ንምቀጽጻር ዝዘተየ መዋቕሩ መንግስቲ

ግርማይ የማነ

አብ ቀዳማይ ሕታም ዓምዲ 'ፖለቲካዊ ቀጠባ' ትንክፍ-ትንክፍ አቢላቶም ዝሓለፈት አርእስታት፣ ካብዚ ሕታም'ዚ አትሒዞም፣ ብዕምቆት ክትንተኑ ምጻኛም ቃል አትየ ነይረ። መብጽዓይ አዮኸበርኩን፣ ብዘይ ምክንያት ግን አይነበረን። አብ 'ኩሉ ጽላታት' ዋዛ ዘይስአኖ መንግስትና፣ "አፍካ ዘዮኸድን" ንቑጠባን ፖለቲካን ዝትንኪ ዋዛ ስለ ዝፈነወ፣ ንዕኡ ምኩምሳዕ መሪጻ አለኹ። ግዜ ዘለዎ ይስዓበኒ።

ድሕሪ ናይ ብዙሕ አዋርሕ ብኩራት ካቢነ ሚኒስትራት ኤርትራ ብ15 ጥቅምቲ 2014 ተአኪቡ ነይሩ። ከም ናይ ኩሉ ግዜ ልማዱ ድማ ብፕረሲደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ ንዝቐረበሉ ወረቐት ሰሚዑ። ንሕና ድማ ከም ናይ ኩሉ ግዜ ደድሕሪ ሓደ ባህሌላ ርእሶም ዝንቕኑቑ፣ ከም ሕስምቲ መምህር ዝአተወቶም ናይ መባእታ ተመሃሮ ቀው ኢሎም ብአንክሮ ዝሰምዑን አብ መወዳእታ ድማ ብዋዝኡዮም ዝኾኑ ኩሎም ብሓባር ኮው ኢሎም ዝስሕቁን ሽማግሌታት አብ መስኮት ተለቪዥንና ተዓዚብና። ብመሰረት ጸብጸብ ማዕከናት ዜና መንግስቲ፣ ካቢነ ሚኒስትራት ብኸልተ ጉዳያትዮ ነቲ ዝቐረበሉ ወረቐት ምርኩስ ገይሩ ዘትዩ። ሓደ ብዛዕባ መንግስቲ (መንግስቲ ክብል ከለኹ፣ ኢሳይያስ፣ ሓጎስ ክሻ፣ ወልዱ ባርያ... ተባሂሉ ክንበብ አለዎ) ናይ ነዳዲ ድጎማ ከልዕል ምውሳኑ፣ እቲ ኻልአይ ድማ ብዛዕባ ባጤራ ናቕፋ እዩ ዝነበረ።

ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ብዛዕባ'ቲ አኹባ

ቋንቋ ከከም ዝተጠቐምካሉ ሓደው ምልካዊ (ሃዳድን አርካናዊን (elitist)) ሓደው ድማ ዲሞክራሲያዊ (ናይ ህዝቢን ንህዝቢን) ክኸውን ይኸእል። መለክቲ ስርዓታት፣ ምልኮም ንምርጋእ ካብ ዝጥቀምሉ መሳርሒታት ሓደ ምልካዊ ቋንቋ እዩ። ምልካዊ ቋንቋ ሓፋሽ ህዝቢ ዘዩዘውትሮን ንምርድኡ ድማ ዘሸግርን እዩ። እዚ ዝኾነሉ ክልተ ዓበይቲ ምክንያታት ምጥቃስ ይከአል።

ቀዳማይ፣ ምልኪ አብ ልዕሊ እቶም ተመለኸቲ ክሰርር እንተድኣ ኾይኑ፣ አብ አእምሮአም ናይ ትሑትነት (inferiority) ስምዒት ከስርጽ አለዎ። ዝተሓላለኸን ዘይርዱእን ቋንቋ ብምጥቃም ድማ ንህዝቢ ካብ ብቐጥታ ዝምልከትዎ ጉዳያት ብምንጻል፣ አብቲ ዝልዓል አርእስታት ርእይቶ ክህልዎን ግብረ መልሲ ክህበሉን ድፍረት ከም ዘይረክብ ይገብርዎ ማለት እዩ።

ካልአይ፣ መለኸቲ ስርዓታት ምእንቲ አብ ስልጣን ክቕጽሉ ርእይቶአም፣ ፖሊሲታቶምን አሰራርሕአምን ከረድእዎን ከእምንዎን ዝግባእ ህዝቢ የብሎምን። ቀደመ'ውን ስልጣናዎም ብሓይሎም እምበር ብፍታው ናይ ዝኾነ መራጺ (constituency) ዘረጋግጽዎ አይኮነን። ሓታትን ተሓታትን እንተዘይብልካ፣ ርእይቶኻ ንኹሉ ብዝርድኣ መንገዲ ምቕራብ አየድልዩኻን እዩ።

ነዚ ከምዚ አብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ምልካዊ ቋንቋ ዘንጸባርቕ፣ ሶፊስቲካዊን አርወላዊ ዳብል-ስፒክን (ግር እንተይልኩም፣ አብ መወዳእታ ናይዚ ዓንቀጽ አብ ድሕረጽሑፍ ተመልከቲ) ባህርያት ትካላት ሚድያ መንግስቲ ንምርዳእ ምእንቲ ክሕግዘናስከ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ነቲ ጉዳይ ብኸመይ ከም ዘቐረበቶ ንመልከት።

እታ ጋዜጣ አብ ናይ 16 ጥቅምቲ ሕታማ ነቲ (ናይ ካቢነ) ዜና ብኸምዚ አገባብ እያ አቕሪባቶ፤

ካቢነ ሚኒስትራት ኤርትራ አብ ናይ ቅድሚ-ቀትሪ ርክቡ፣ ብፕረሲደንት ኢሳይያስ አፈወርቂ ንዝቐረበሉ ወረቐት ዘተ ምርኩስ ብምግባር፣ አብ ቀዳማይ ዛዕባኡ፣ ቁጠባዊ ዕብዩት ንምድራኽ፣ ቀረብ ስትራቴጂያውያን ሃለኸቲ አብ ምርግጋጽ ክስርሓሉ ዝጸንሑ፣ ካብ ሃገራዊ ባጀት ገዜፍ ስልዒት ዝሓትት ፖሊሲታት ድጎማ፣ ጸልዋኡ አብ ሃገራዊ ሚዛን ተኸፋሊታት ብደቂቕ ብምግምጋም፣ ብመንጽር ናይ ቀረባ፣ ማእከላይን ርሑቅን ሃገራዊ ውጥናት ልምዓት ንዝተገብረሉ መድረኻዊ ክለሳን ምትዕርራይን ብሰፊሑ

ተመያይጥሉ።

እቲ ድሕሪ አፈናዊ መጽናዕታት ዝተኣታቶ ዘሎ፡ ኣብ ዋጋታት መዓላን ዝውታረን ሃልኪ ነዳዲ ዝቐንጠ ምትዕርራይ፡ እዋናዊን ግድነታዊን ኮይኑ፡ ኣብ መስርሕ ትግባረ ደቂቕ ገምጋምን መመያን እናተገብረሉን እናተኸለሰን ዝኸይድ ምዃኑ ኣብቲ ኣኼባ ብተወሳኺ ተሓቢሩ።

እዚ ዜና ምስ ኣዳላዊ ዓምዲ መሰል፡ ሕጊ፡ ስልጣን ብጸየይ ከቢረ ብርሃኑ ኮይነየ ኣንቢቡዮ። ኣብ መጀመርታ ንባብ ስለ ዘይተረድኣና ንገሊኡ ሓረጎትን ዓረፍተ ነገራትን ናብ እንግሊዝኛ ተርጉምናዮ። ከምኡ ምስ ገበርና እቲ ገሊኡ ትርጉም ሂቡና እቲ ገሊኡ ግን ኣርጊጽና ከምዚ ማለትዮ ዝኸውን ክንብሎ ኣይክኣልናን።

ብቐድሚትን ብዳሕራይን ኣኸቢብዎ ዘሎ ሃለውለው ገዲፍካ እቲ ቀንዲ ዜና ብዛዕባ ምኣላይ ድጎማ ነዳዲ እዩ። (ኣስተብህሉ መንግስቲ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዘለዎ ክብረት ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናተመሓየሸዮ ዝኸይድ ዘሎ። ምክንያቱ፡ ቐድሚ ሕጂ ናይ ባሕ ድጎማ ብጭሉቕዮ ተላዒሉ። ሕጂ ግን ናይ ነዳዲ ድጎማ ምልዓሉ ከም ዝተወሰነ ኣብ ማዕከናት ዜና ተነገሩ ኣሎ። ዘይሰምዑትሎ ይስማዕ!)። ብኸምዚ ዝሰዕብ ዝበዝሕ ህዝቢ ክርድኦ ዝኸእል ሕጥዖ ጽሑፍ ድማ ክትካእ ምክኣለ (ካብ ቋንቋ ካቢን ትርጉሙ ካብ ትግርኛ ናብ ትግርኛ ነዚ ይመስል)፡-

መንግስቲ ኣብ ከም ነዳዲ፡ ዘይቲ፡ እኸልን ዝኣመሰሉ መሰረታዊያን ሃለኹቲ ድጎማ ክገብር ከም ዝጸንሐ ዝፍለጥ እዩ። ሓደ ካብ ቀንዲ ዕላማታት ናይዚ ድጎማ ቍጠባዊ ዕቤት ንምርግጋጽ እዩ ነይሩ። ምክንያቱ፡ ርግኣት ናይዞም መሰረታውያን ሃለኹቲ፡ ብዝተሓማዲ ርጉእን ብምጡን ደሞዝ ክካየድ ዝኸእል ዓያዪ ጉልበት ከም ዝህሉ ይገብር፡ ዋጋ ንጥረ-ነገራት ብምሕሳር ድማ ወፍሪ ይስሕብ ፍርያት ድማ የበርክት። እዚ ናይ ድጎማ ፖሊሲ ግን ኣብ ዝሓለፈ እዋን ካብ ናይ መንግስታዊ ባጀት ዝገፍ ወጻኢ ክሓትት ስለ ዝጸንሐ፡ ናይ መንግስቲ ወጻኢታት ካብ ኣታዊታቱ ኣዝዩ ከም ዝዓቢ ብምግባር፡ ክሳራ ኣሰዒብሉ ይርከብ ኣሎ። በዚ ድማ ንሃገራዊ ናይ ልምዓት መደባት ኣብ ግምት ብምእታው እቲ ድጎማ ብምሉእ (ወይ ብኸፊል) ከም ዝልዓል ይግበር ኣሎ። እዚ መንግስቲ ግዲ ኮይንዎ ዝገብሮ ዘሎ ምቕይያር ፖሊሲ ኣፈናዊ ድኣ እምበር ምሉእ መጽናዕቲ ዝተገብረሉ ስለ ዘይኮነ ኣብ መስርሕ እናተቐየረን እናተማሓየሸን ክኸይድ ይኸእል እዩ።

ብተወሳኺ፡ ኣብ ካልኣት ሃገራት ከምዚ ዝኣመሰለ ንመላእቲ ሕብረተሰብ ዝትንኪ ስጉምቲ ቐድሚ ምሕላፉ ብህዝቢ ወይ ብወከልቲ ህዝቢ ክትዕ ይካየደሉ፡ ለባማት ይዛተይሉ፡ ምሁራት ድማ መጽናዕታዊ ግምገማ የካይድሉዮም። ብድሕሪ ውሳኔ ድማ ንህዝቢ ብዝርድኦ ቋንቋ ብሃዛት ዝተደገፈ ጋዜጣዊ መግለጽን ቃለ-መጠየቓትን ይግበረሉ። (ኣብዚ ዓዲ ከምዚ ክህሉ ዝደለ ሰብ እንድሕር ኣሎ ፖለቲካዊ ባህልና ዘይፈልጥዮ። ግዲ ይገበር ዝብል እንድሕር ኮይኑ ድማ ንማርሰ ይኸይድ!)

እዚ ቀቕላጡዮ። ዋዛ ተደሊኹም ትሕት ኢልኩም ኣንብቡ።

ምስዚ ኣተኣሳሲሩ ካቢን ሚኒስተራት፡ ድሩት ዝእቶቱ ዝበዝሐ ኣፍራይ፡ ረብሓኡ እዋናዊ ወይ ናይ ቀረባ ዘይኮነ፡ ናይ ርሑቕ ዕብዮትን ልምዓትን ምዃኑ ርዱእ እኳ እንተኾነ፡ ብምስምስ ምትዕርራይ ዋጋታት ነዳዲ፡ ክብሪ መነባብሮ ዘሳይድ ዘይምክኑይ ዝቐባበን ምውቕቓዕን ከይቀላቐል ልጓም ንምጽናዕ፡ ብቐዓት ትካላት ስርዓት ቁጽጽርን ክትትልን ንምሕያል ክውሰድ ብዛዕባ ዝግብኦ ውሁድ ስጉምቲታት ኣሰፊሖ ተዘራሪብሉ። ንናይ ሓባር መረዳእታ ሓበሬታ ዝተመዓራረየ ዋጋታት ኩሉ ክፈልጦ ከም ዝግባእ ድማ ኣሰሚሩሉ።

ኣብ መእተዊ ናይዚ ዜና ተገለጹ ከም ዘሎ መንግስቲ ዕቤት ንምድራኽን ቀረብ ስትራቴጂያዊያን ሃለኹቲ ንምቕራብን ኢዩ ናይ ድጎማ ፖሊሲታት ኣተኣታትዮ። ስለዚ ናይ ድጎማ ፖሊሲታቱ ክኸልስ እንተኾይኑ እዞም ክልተ ዕላማታት ወይ ብኸፊል ወይ ድማ ምሉእ ብምሉእ ተሃሪሞም ክነብሩ ነይርዎም። እዚ ዜና ቦቶም ፕረሲደንት ዝተገብረ ኣፈናዊ መጽናዕቲ በዚ ጉዳይ እንታይ ከም ዝብል ኣይጠቅስን እዩ። እንተኾነ መንግስቲ ነዚ ንምግባር ዝኸኣለ ኣይመስልን። ምክንያቱ ኣብዛ ካልኣይቲ ሕጡብ ጽሑፍ ናይቲ ዜና 'ድሩት ዝእቶቱ ዝበዝሐ ኣፍራይ' ረብሓኡ ገና ብሕጂ ኣብ ዝረጋገጽ ናይ ርሑቕ ዕብዮትን ምዕባልን ምዃኑዮ ተነገርዎም። ኣታ ትማሊ ጸምካ ዝሓደርካ ሎሚውን ከም ትማልኻዮ ነገሩ።

እዚ ሓያልን ህዝባዊን (ንሸቃሎን ገባርን ደው ዝበለ መንግስቲ ከም ማለት ኣንብብዎ) መንግስትና "ብምስምስ ምትዕርራይ ዋጋታት ነዳዲ ክብሪ መነባብሮ ዘሳይድ ዘይምክኑይ ዝቐባበን ምውቕቓዕን ከይቀላቐል ልጓም ንምጽናዕ" እውን ዘትዮዮ። ጠሪጣስ ተትሓፍረለይ ድዮም ዝብሉ። ኣብ ኩሉ ዓይነት ነዳዲ ልዕሊ ካብ 50 ክሳብ 250% ወሰኽ ክገብርዮ ዝበለን ንወርሒ ዘይኣክል ነዳዲ ዝሸምትን መንግስቲስ ባዕሉ መዋቕዒ ደይኮነን። (ኣቱም ናይ ቍጠባ ኣማኸርቲ ምውቕቓዕ እንታይ

ምዃኑ ግዳ ዘይተረድኡና። ረፑብሊክ ከአ ከም ዕዳኹም ስራሕ ክትቆጽረኩም'ያ። እቲ መንግስቲ ብቐንዱ ዘንቀሎ ምውቕቓቓዕ ሰማይ ዓሪጉስ እዛ መልእክተ-ዜና ንማሕተም ትዳለውሉ ዝነበረት እዋን ኣብ ኣስመራ፡ ኣብ ከባቢ እንዳፍራስን ከባቢ ኣወልቲ ፑሽኪንን ነቶም ካብ ጎማ ማይ ኣስሓ ዝተቐርጸ መንቆርቆርን ትቦን ሒዞም ነዳዲ ዝሸጡ መንእሰያት ሓቲተ ከም ዘረጋገጽኩም በንዚን 90፡ ናፍታ 50፡ ላምባ 100 በጺሑ ነይሩ። ብድሕርዚ መንግስቲ ልጓም ኣጽኒዑ ዋጋታት እንተረጋገጹ ኣነ ተሓታቲ ኣይኮንኩን።

ንሃገራዊ ባጤራ ናቕፋ. . . ዝተባህለ?

“ካቢነ ኣብ ካልኣይ ዛዕባኡ፡ ሃገራዊ ባጤራ፡ ትእምርታዊ ኣገልግሎቱ ኣብ ቁጠባን ናይ ምዕዳግ ሓይሉን ንምጥንኻር፡ ኣብ ቀረብ ገንዘብ፡ ዕድገን ቀረብን ስትራተጅያውያን ኣቕሑን ኣገልግሎታትን፡ ስርዓት ቀዳምነታት ሃልኪን መዓላን ከምኡውን ዘይሕጋዊ ንግድ ኣብ ምቁጽጻር ፡ ኣብ ምጽፋፍ መስርሕ ሓድሽ ፍቓዳት ንግዲን ካልኣት ተዛመድቲ ጉዳያትን ተታሒዞ ዘሎ ዝተወሰነብን ተማላላኢን ጥሙር ውጥናት ብዝምልከት ኣሰፍሖ ብምዝታይ፡ ኣገደስቲ ውሳኔታት ኣሕሊፉ።”

ንሰግንጢርነት ‘ምቁጽጻር ዘይሕጋዊ ንግድን’ (ረፑብሊክ ቁ-1 ረአ)፡ ምድጋም ሓሳባት ብዛዕባ ሃለኹቲ ነገራትን ንጎኒ ገዲፍና፤ እቲ ‘ንባጤራ ናቕፋ’ ኣመልኪቱ ተባሂሉ ዘሎስ እንታይ ማለትኩን ይኸውን?

ነቲ ዓርፍተነገር ጥራይ ብምንባብ፡ እዚ ማለትስ ከምዚ ማለት እዩ ኢልካ ምግላጽ ኣዝዩ ከቢድ እዩ። ኣብዚ ቀረባ ሰሙናት ኣትሒዞ ኣብ ንግዳዊ ባንክ ኤርትራ፡ ባንክ ኣባይትን ንግድን ጨናፍራቶምን ኣጋጢሙ ምስ ዘሎ ሕጽረት ባጤራ ናቕፋን፤ ንዕኡ ዝሰዓበ ካብ ባንክ ክወጽእ ዝኸኸል ገንዘብ ብመጠን ዝድርት መምርሒን ግን ገለ ሕቶታት ንኸትሓትት ዝኸኸል እዩ (እቲ መምርሒ ኣብ ባንክ ካብ ዘለካ ውሁሉል ገንዘብ ኣብ ሓደ እዋን ካብ 50-100,000 ናቕፋ ጥራይ ምውጻእ ዘፍቅድ እዩ)።

1. ትእምርታዊ ኣገልግሎት ባጤራ ናቕፋ (ንሃገርዊ ቍጠባን ፖለቲካን ዘውህቦ ክብሪ ማለት ንምባል እዩ ዝኸውን) እንታይ ኣጋጢምዎ ስለ ዘሎ እዩ ክጠናኸር ተደልዩ?

2. ኣብ ቀረብ ገንዘብ ክግበር ዝተባህለ ምቁጽጻር'ዶ ይኸውን ንሕጽረት ባጤራ ናቕፋ ኣብ ባንኪታት ምክንያት ዝኾነ? ወይስ እቲ ሕጽረት ገንዘብ እዩ ንመንግስቲ ኣብ ቀረብ ባጤራ ምቁጽጻር ክገብር ዝደፍኦ ዘሎ?

3. ናይ ምዕዳግ ሓይሊ ባጤራ ናቕፋ፡ ብኸምቲ እዚ ስርዓት ዘካይዶ ዘሎ ድርብ ገንዘባዊ ፖሊሲ (ረፑብሊክ ቁ-1 ረአ)፡ ክጥንክር ይኸኸል'ዶ?

ዓምዲ “ፖለቲካዊ ቍጠባ” ነዞም ሕቶታት ኣጽኒዑ፡ መልሲ ዝኸውን ሰፊሕ ዓንቀጽ ንምድላው መደብ ሒዛ ኣላ። ክሳብ ሽዑ ግን ነዛ “ካቢነ ኣብ ካልኣይ ዛዕባኡ፡ ሃገራዊ ባጤራ፡ ትእምርታዊ ኣገልግሎቱ ኣብ ቁጠባን ናይ ምዕዳግ ሓይሉን ንምጥንኻር. . . ቀረብ ገንዘብ. . . ንምቁጽጻር” እትብል ጽሕፍቲ፡ ንኣረስቶት፡ ንሶትን ሸቃሎን፡ ንኣባላት ህዝባዊ ሰራዊትን ሃገራዊ ኣገልግሎትን፡ ኣብ ኮለጃት ማይ-ነፍሒን ካልኣትን ንዝምሃሩ ተመሃር፡ ንኣዳለውቲ ረፑብሊክን ክርድኦም ብዝኸኸል ተራ ቋንቋ ገይሩ/ራ ብዘርዘር ንዝተንተነ/ነት ኣንባቢ/ት እዚ መልእክተ-ዜና ኣስመራ-ተሰነይ ኣብጺሑ ዝመልስ መንቀሳቀሲ ከም ስልማት ክህብ እዩ። ብተወሳኺ ‘ናይ ምግባር’ ዓቕሙ/ማ ክብ ዘብለሉ ስልጠና ኣብ ማእከል ሞያዊ ስልጠና ሳዋ (ማሞስ) ንምርካብ ናይ ማህደረ ትምህርቲ ዕድል ክወሃቦ/ባዩ። ትምህርቲ ምስ ኣጠናቐቐ/ት ድማ ኣብ ረፑብሊክ ከም ፈታሒ/ት ኮድ ብቐዋምነት ክቁጽር/ክትቁጽር ‘ገጂፍ’ ዕድል ኣለዎ/ዋ።

ድሕረ ጽሑፍ

1. እዚ ንማሕበራዊ ፍትሒ ዝቐመ መንግስቲ ብቐልጠፍ ከም ኣመሉ ዋዕዋዕ ከይበለ ናብ ሓዲስ ሊብራላውነት ይልወጥ ከም ዘሎ ኣስተብሂልኩምሉ'ዶ ኣለኹም?

2. ሶፍስጥሪ ንሓደ ጌጋ ዝኾነ ሓሳብን ምጉትን ኣብ ዓይኒ ሰባት ቅቡልን ቅነዕን ኮይኑ ምእንቲ ክርከብ ብመጎታዊን ርትዓውን ዝመስል ግን ከኣ መደናገሪ ቋንቋዊ ቅዲ ክሸፋፍን ዝፍትን ወይውን ብከበድቲ ቃላትን ዝተሓላላኹ ዓረፍተነገራትን ጌርካ ንነባባይ ወይ ሰማዓይ ብምህዳድ ምስ ርእይቶኻ ከም ዝሰማማዕ ንምግባር እትጥቀሙሉ ኣገባብ መጎተዩ።

3. ኦርወላዊ ዳብልስፒክ፡ ካብታ ጆርጅ ኦርወል ዝጸሓፉ 1984 እትብል ኖቮል ዝተወሰደ ብፍላጥ ንሱብ ንምድንጋር ዝዘረብ ዘረባ ወይ ዝጽሓፍ ጽሑፍ ንምውካል እንጥቀሙሉ ቃል። ክልተ ንሓድሕዶም ዝጻረሩ ሓሳባት ከም ሓድነት ዘለዎም ገይርካ ምቅራብ ፍሉጥ ኣገባብ ኦርወላዊ ዳብልስፒክ። (ካብ ሎሚ ንድሓር ከምዚ ዝኣመሰለ ንሓፋሽ ዘይርድኦ ቃላት ከይጥቀም ቃል እኣቱ።)

መሰል፡ ሕጊ፡ ሰልጣን

እዚ ዓምዲ'ዚ፡ በዚ ኣብ ሰልጣን ዘሎ ስርዓት ብቐጻሊ ኣብ ኤርትራ ክካየድ ዝጸንሐን ዘሎን ርግጸት ግዛዳተ ሕጊን ግህሰት መሰረታዊ መሰላትን ሓርነታትን ዜጋታትን፡ እናቃለዐ ዝሰንድ ዓምዲ እዩ።

ዓሚ ዝሞተ ምራኽ...? ዘይተዓጽወ ምዕራፍ

ከቢረ ብርሃኑ

ሓሙስ ዕለት 04/11/2004

ክትወስድ ተዓዘብና'

ኣብ'ዚ ወርሒ፡ እዚ ቅድሚ ዓሰርተ ዓመት ዝተኻየደ ግፋን ንዕኡ ዝሰዓበ ማእሰርትን ቅትለትን መንእሰያት ኤርትራ ኣብ ዓዲ ኣበይቶን ንዝክር ኣለና። በቲ ዕለት፡ ወተሃደራት ብንግሆኡ እዮም ንኣስመራ ዝተቐጸጸርዎ። ብቐድሚ ሽዑ ተራእዩ ዘይፈልጥ ኣልማማነት ድማ ዜጋታት ክገፉ ውዒሎም። ኣብቲ 15,200 ዝኣኸሉ ሰባት ዝተገፈፍሉ መዓልቲ፡ እቲ 'ከም ግዚያዊ መቐየዲ' ዝተወሰደ ቤት-ማእሰርቲ ዓዲ ኣበይቶ ልዕሊ ዓቕሙ መለኡ፡ ኣብኡ ንምሕዳርስ ይትረፍ ንሓደ ደቐቕ እኳ ጠጠው ምባል ኣሸጋሪ ኮነ። እቶም ንዜጋታት ካበዩ ቦታኡ ኣብ ዓዲ ኣበይቶ ክእከብ ትእዛዝ ዘመሓላለፉ ሰባት ግን ይትረፍስ ዝሓይሽ መቐየዲ፡ ጥሙይ ከብዲ ዝዕንግል እኸለ-ማይ እኳ ንምቕራብ ኣይተገደሱን። ዝጠመየን ዝጸበበን ቅዩድ ድማ ኣማሲኡስ ኢዱ ወስ ኣቢሉ ኣቤት ክብል ግዲ ኮነ። ነቲ ኩነታት ኣመልኪቱ ሓደ ዜጋ ናይ ዓይኒ ምስክርነቱ ብኸምዚ ይገልጽ፦

'ሰዓት 7:00 ናይ ምሸት ድሮ ኣጸቢቐ ጸልሚቱ ነበረ። ኣውያት ከኣ ብኸሉ ኩርናዕ ናይቲ ቤት-ማእሰርቲ ይሰማዕ ነይሩ። ግዜ እናሓፈሩ ብዝኸደ ናብቶም ብደገ ኮይኖም ዝሕልውና ዝነበሩ ወተሃደራት እምኒ ክንሰንድው ጀመርና ጸኒሕና ነቲ መንድቕ ብሓባር ደፋእናዮ በብቐሩብ ድማ ክፈርስ ጀመረ እዚ እናኾነ እቶም ወተሃደራት ድሮ ክትኩሱ ጀመሩ'ዎ። ገለ ካባናውን ኣውደቐ። ብዙሓት ተሃሪሞም እናወደቐ፡ ብዙሓት ድማ ይሃድሙ ነይሮም። ከባቢ ሰዓት ትሸዓተ፡ ሰለስተ ድሩዓት መካይን ናብቲ ቦታ መጽ'ዎ ብልዕሌና ክትኩሳ ጀመሩ። ኣብ ወጋሕታ ከም ዝራኣኸዎ፡ እቲ ብድሕሪና ዝነበረ መንድቕ ብብዝሒ ብዓረር በሲዐኖኦ እየን። ጸኒሓ ሓንቲ ISUZU ዝዓይነታ ናይ ሚኒስትሪ ምክልካል መኪና መጺኦ 15 ሬሳን ብዙሓት ዝቐሰሉ ሰባትን

ከምዚ ኢሉ ሂወት ዓሰርተታት መንእሰያት ንዋያ ጠፍኦ። እቲ ዝያዳ ዘሕዘን፡ ነዚ ዘጉሂ ፍጻሜዚ ኣብ ዝተቐየረ ዘበን ነዕልሎ ዘለና ዛንታ ኣይኮነን። ምናልባሽ ንገለ ውሑድ፡ ከም ዛንታ ዓሚ ዝሞተ ምራኽ እውን ተመሰለ፡ ንመብዛሕትናስ፡ ዘይተሰግረ ክውንነትን ዘይተዓጽወ ምዕራፍን እዩ። ወግሐ ጸብሐ ድማ ስለምንታይ ዝብል ሕቶ ኣብ ቅድሚና ይግተር። ናይ ሎሚ ዓንቀጽ ናይዚ ዓምዲ እምበኣር፡ ነቲ ሕቶን ገለ መልስታትን ከተንጸባርቕ ፈቲና ኣላ።

ምልክን ወተሃደራውነትን ኣብ ኤርትራ

ከምቲ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ፡ ሎሚ ዓሰርተ ዓመታት ድሕሪ ፍጻሜ ዓዲ ኣበይቶ፡ ኣብ ኣተሃላልዎና ዝተለወጠ ብዙሕ ነገር ኣይርኣይን። እቲ ምጭንናቕ፡ እቲ ግፋ፡ እቲ ማእሰርቲ . . . ኣይተረፈን። እዚ ግን ስቓይ ህዝቢ ጥራይ ዘይኮነ፡ ማዕሪኡ እናዓበዩ ዝኸይድ ጽልኢ፡ ኣብ ልዕሊ እዚ ስርዓትን ምሕደርኡን፡ እውን የዕርግ ኣሎ። እዚ ስርዓት ነዚ ውጽኢትዚ ንምርኣይ ይሸገር ኢዩ ኢልካ ምሕሳብ ከቢድ እዩ። ስለዝኾነ፡ ንምንታይ ነዚ መዓልቲ መጸ ተቐባልነት ስልጣኑ (legitimacy) እናባሕጎ ዝኸይድ ዘሎ፡ ዜጋታት ኣብ ውትህድርና ብሓይሊ ንምክታብ ዝዓለመ ስጉምታት ካብ ምውሳድ ዘይተቐጠበ? ኢልካ ምሕታት ግድን ይኸውን። ነዚ ሕቶዚ ብዙሕ ግዜ ንገዛእ ርእሰይ ይሓታ እዩ። መብዛሕቱኡ እዋን ድማ ናይ ሕቶይ መልሲ ኣብ ባህርያት ናይቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ምልኪ ዝረኸብክዎ ኮይኑ እዩ ዝስመዓኒ ዝነበረ።

ዝተፈላለዩ መለኸቲ ስርዓትታት፡ ኣብ ቅድሚ እቶም ተመለኸቲ ኣብ ዓይነቱ ብዙሕ ዘይፈላለ መጽቀጥትን ሓሳርን ከውርዱ'ኳ ዝኸእሉ እንተኾነ፤ ኣብ መንጎኦም፡ ጥቕሚ ገዛእ-ርእሶምን ቀጸልነቶም ንምውሓስ ርእይቶኦም እናመርመሩን ግብሮም እናኸለሱን ዝኸዱ፡ ቅርጥዎትን ኣድማዕትን (efficient and effective) ብሓደ ወገን፡ ነፍሶም ናይ ምዕራይ ክእለት ዝጎድሎም፡ ዝኸርዘዙ፡ ስለዚ ድማ

ዘይቅርጥዋትን ዘይኣድማዕትን ድማ በቲ ካልእ ከነለሊ ንኸእል።

ኣብ ኤርትራ ዝተተኸለ ምልኪ ነቲ ዳሕረዋይ ኣጸቢቐ ዝቐረበ እዩ። እዚ ስርዓት ክሳብ ንርእሱ ዝገብሩ፡ ዘይቅርጥዋውን ዘየድምዕን ምጻኑ ንምርዳእ ኣብ ናይ ወጻኢ ዝምድናታቱ ዝተኸተሎ ኣዕናዊ ፖሊስታት፡ ኣብ ቀጠባ ዝተገደዙ ፍጹም ዝፈሸለ መንገዲ፡ ንቡርነት ዝጎደሎ ናይ ምሕደራ መሳራዓቱን ምዕሳብ ጥራይ እኳ እኹል እዩ።

ብቐንዱ ነዚ መላኺ ስርዓት ዝመርሕ ዘሎ ውድብ፡ ንዕሰራ ዓመታት ጉባኤ ዘይገበረን፡ ንዝሓለፈ ዓሰርተው ሰለስተ ዓመታት ከኣ ናይ ማእከላይ ባይቶን ፈጻሚ ኣካልን ርክባት ኣካይዱ ዘይፈልጥን እዩ። ከም ውጽኢቱ ድማ ነብሱ ዝምርምረሉን ንቐጻልነቱ ኣብ ዋጋ ዕዳጋ ዘእቱ ኣበራትውን ዝኣልዮሉ ፎረም ወይ መድርኽ የብሉን። በዚ ከኣዮ ነቲ ጠንቂ ናይ መመሊሱ ዝዛይድ ህዝባዊ ዘይዕገብነት ኮይኑ ዝርከብ፡ ግዱድ ወተሃደራውነት (militarization) ዘይምጽጋኑን ኣማራጺ መንገዲ ዘይምንጻፍን፡ መቐጻልታ ክርዛዚኡን ዘይመላሺ (unresponsive) ባህሪኡን ጌርካ ንምውሳድ የኸእል እዩ።

እዚ መልሲ፡ መንግስቲ ኣብ ዝተፈላለዩ ጉዳያት እንተላይ ወተሃደራውነት ንዝኸተሎ ደረቕ ኣካይዳ ንምርዳእ ዘዕገብ እኳ እንተመሰለ፣ እቲ ስርዓት ብዝኸነ ዋጋ፡ ወላውን ንህላዌኡ ዝፈታትን ተቐውሞውን እንተገጠሞ፡ ሕብረተሰብ ናይ ምውትህዳር ሸውሃቱ ዘይንቕነቕ ምጻኑ ብሩህ ምስኮን ግን ካልእ ነዚ ሓያል ሸውሃትዚ ዝገልጽ መልሲ ምንጻይ ግድን ይኸነካ።

ዓሰርተ ዓመታት ድሕሪ ዓዲ ኣበይቶ፡ ርእይቶን ግብርን መንግስቲ ኣብ ወተሃደራውነት ፍጹም ኣይተለወጠን። ኮይኑ ግን፡ እዚ ዝኸርዘዘን ዘይመላሸን ስርዓት፡ ነዚ ጉዳይ ኣብ ዘይወግዳዊን ርክባቱን ሰሚናራቱን ከም ቀንዲ ኣጀንዳ ዘስገደድዎ ዓበይት ምዕባሌታት ተመዝጊቦም እዮም።

እቲ መበገሲ ነጥቢ ህዝባዊ እምቢታ እዩ። ህዝቢ፡ ብፍላይ ድማ እቲ ቐንዲ ዒላማ ናይዚ ምውትህዳር ዝኸነ መንእሰይ፡ ተቐውሞኡ በቲ ኣማኢት ኣሸሓት ካብ መንጎና ዝወሰድዎ ናይ ስደት ምርጫ (ምስናይ ኣብ ጉዕዞ ዘጋጠሞ ግናይ ናይ ህልቂትን መሸጣን ሰብን ታሪኹ) ግሁድ ገይርዎ እዩ።

ነዚ ስዒቡ፡ ብዋሕዚ ኤርትራውያን ስደተኛታት ዝተጸልዎ ሃገራትን ኣህጉራውያን ውድባትን፡ ኣብ መንጎ ዘይንቡር ዋሕዚ ስደተኛታት ካብ

ኤርትራን ኣብ ኤርትራ ዘሎ ወተሃደራውነትን ቀጥታዊ ምትእስሳር ብግቡእ ተመልኪተነኦ እዮን። ኣብ ልዕሊ እዚ ስርዓት ድማ ብመንገዲ ዲፕሎማሲያዊ መስመራት ጸቕጢ ምግባር ኣይገደፋን።

ብዘይካዚ፡ ብቐንዱ ብናይ ኤርትራውያን በርጌሳዊን ፖለቲካዊን ማሕበራት ከምኡ ድማ ተጣብቐቲ ሰብኣዊ መሰላት ብዝኸና ኣህጉራውያን ትካላት ዝተደፍኡ፡ ነቲ ጉዳይ ናብ ቅድመ ግንባር ኣህጉራዊ ሕጊ ዘቐምጥ ዘሎ መስርሕ እውን ማዕረ ማዕሪኡ ይቕጽል ኣሎ።

እዞም ምዕባሌታት እዚኦም፡ ነቲ ኣብ ውሽጡ፡ ብናይ ዝእርእሱ ተበግሶ፡ ንኣመራርሕኡ ዝገጥም ግብራውያን ብድሆታት እናልዓለ ነፍሱ ክእርም ዘጸግሞ ስርዓት፡ ንሕቶ ወተሃደራውነት ብዕቱብ ኣገባብ ክግምግሞ፡ (ዋላውን በቲ ዘይስርዑን ዘይወግዓውን መስመራት) ኣገዲደሞ ከምዘለዉ ዘርእዩ ምልክታት ኣለዉ።

እዚ ስርዓት፡ ከምዚ ዝኣመሰለ ገምጋም ንምግባር ዕድል ረኺቡ እንተኾይኑ፡ ርእይቶኡን ግብሩን ኣብ ጉዳይ ወተሃደራውነት ድማ ክሳብ ዘይቀየረሱ፡ ነቲ ሕቶ ድሕሪ ናይ መኽሰብን-ክሳራን ትንታኔውን ሒዝዎ ክቕጽል ዝወሰነ ይመስል።

እቲ ንቐሕ ምርጫ ናይዚ ስርዓት፡ ከምቲ ዝመስሎ ዘሎ፡ ወተሃደራውነት ጸኒዑ ክቕጽል ዘንቀደ እንተድኣ ኾይኑ፡ ዝኸርዘዘን ዘይመላሸን ባህሪኡ፡ ንምቕጻል ናይቲ ፖሊሲ ምክንያት ኣይከውንን ዘሎ ማለት እዩ። ስለዚ ድማ ኣብ መንጎ እቲ ምልክን ወተሃደራውነትን ካልእ ዘይነጻጸል ምትእስሳር ክህሉ ኣለዎ ናብ ዝብል ካልእ ድልዎ ወሲዱኒ ኣሎ። እዚ ተመሊሱ ኣብ ባህርያት ናይቲ ስርዓት ካልእ ኩርናዕ ናይ ኣጠማምታ ንኸሕዝ ዝሓዘነ ኮይኑ ይስምዓኒ።

ኣብ ኤርትራ ዘሎ ምልኪ፡ ቶታሊታሪያዊ እዩ ብምባል ዝገልጽዎ ብዙሓት ደቂ ሃገር ገጢሞምኒ እዮም። ብፍላይ ድማ ኣብ ድያስፖራ ዝርከቡ ኤርትራውያን ጸሓፍቲ። ኣነ ምስዚ መግለጺዚ ኣይሰማማዕን። እቲ ምንታይሲ እዚ ኣብ ትሕቲ ስርዓት ዝነብሮ ዘለኹ ሂወት ምስቲ ኣብ 20 ክ/ዘ ኣብ ዓለም ዝተራእዩ ዝተፈልጡ (ወይ classical) ቶታሊታርያን ስርዓታት ፈጠሮሞ ዝብሃል ሂወት ዝመዓራረ ኮይኑ ኣይረኽብክዎን። ሓደ ካብ ቀንድን ርኡያትን መነጻጸሪ ሕጽረት ናይ ሓሳባት እዩ። ኣብ ኤርትራ ዘሎ ምልኪ፡ ከም መወዳእታ (end) ዝርእዮ፡ ኣእምሮ ሰባት ሓጺቡ፡ ‘ኣድሻ ሰብ’ ንምፍጣር ዕላማ ዝገበረ ልሉይ ስነ-ሓሳብ የብሉን። ብተወሳኺ ንማሕበራዊን ባህላዊን ሂወት እዛ ሃገር ክቆጻጸር፡ ክጸሎ ወይ ክቕይር ዝኸእል፡ ምምሕዳራዊ፡ ፕሮፓጋንዳዊን ጸጥታዊን ዓቕሚውን ኣየጥረዩን።

እዚ ማለት ግን አብ ኤርትራ ዘሎ ምልኪ፡ ከምቶም ዝተለምዱ (conventional) ኣውቶሪታሪያን ስርዓታት ኣፍሪቃ እዩ ኢልካ ምድምዳም ይከኣል እዩ ማለት ኣይኮነን። ምክንያቱ፡ እዚ ስርዓት ፖለቲካዊ ምልኪ ንምርጋእ ኪኖ ማንም ኣብ ኣፍሪቃ ዝነበሩን ዘለዉን ስርዓታት፡ ናይ ምቁጽጻር ስጉምታት ይወስድ እዩ። ነቲ ቶታሊታርያዊ ስርዓት ብምጻን፡ ሓሳባት ብምብሓት፡ ጸብለል ዝብል ቴክኖሎጂያዊን ጸጥታዊን ዓቕሚ ብምውናን፡ ክረኽቦ ዘይከኣል ሕብረተሰብ ፍጹም ናይ ምቁጽጻር ድሌቱ ድማ ብሓደ ኣዝዩ ዝመልከ ኣገባብ ዝተከኣ ይመስል - ወተሃደራውነት።

እዚ ስርዓት፡ ንዝበዘሐ ህዝቢ ብፍላይ ድማ መንእሰያት ኣብ ወተሃደራዊ መሳርዕ ኣእቲኻ ምምሕዳር፡ በዚ ድማ ፖለቲካዊ ምልኪ ንምርጋእ ሰሪሕሉ እዩ። ከም ኣድማዒ መቆጻጽሪ ድማ ፍቱን ኣገባብ እዩ። ንነገሩ፡ ሰበሰልጣን እዚ ስርዓት ንቡር ሲቪላዊ ሂወት ሕብረተሰብ ንምምሕዳር ዘይምችኦም ምጻኖም ብተደጋጋሚ ኣርእዮም እዮም። በረዳድእኦም፡ ዜጋታት ብፍላይ እኳ መንእሰያት ኣብ ምእኩል ወተሃደራዊ ዲሲፕሊን ዝነብሩ ምስዝኾኑ፡ ለውጢ ንምምጻእ ጠንቂ ዝኸውን ሓይሊ ንምቁጽጻር ተኻኢሉ ኣሎ ማለት እዩ። ምውትህዳር ሕብረተሰብ እምበኣር ንመለኸትና መሳርሒ እምበር መወዳእታ ኣይኮነን።

ኣብ ኤርትራ ዘሎ መላኺ ስርዓት እምበኣር ከም ሓውሲ-ወተሃደራዊ ኣውቶሪታርያዊ ስርዓት ክግለጽ ዝከኣል ኮይኑ ይስመዓኒ። እዞም ክልተ ባእታታት ናይዚ መግለጺ ድማ ዝነጸጸሉ ኣይኮነን። ስለ ዝኾነ፡ እቲ ስርዓት ብዘይ ወተሃደራውነት ኣውቶሪታርያዊ ኣመራርሕኡ ጸኒዑ ክቕጽል ከምዘይከእል ኣርጊጽካ ምዝራብ ይከኣል እዩ።

እቲ ስርዓት ብንቕሕ ምርጫ ምውትህዳር ሕብረተሰብ ክቕጽሎ ምውሳኔ ድማ ነቲ ዘይነጸጸል ማንታ ባህሪኡ ኣጸቢቐ ኣስተብሂሉሉ ከምዘሎ ኮይኑ ይርኣ ኣሎ። ስለዚ ድማ ዋላውን ንመጻኢ ከምቲ ናይ 04/11/2004 ስጉምታት ክወስድ፡ ህዝቢ ክቕሕር በዚ ድማ ዘይተኣደነ ፖለቲካዊ ክሳራ ክስከም ግድን ክኾኖ እዩ።

ኣብያ ጥቅምቲ

ኩላትና ብኣንክር ከምዝተወጠናዮን ኣብ ፈቓዶ ጎደናታት ከምዝገበብናዮን፡ ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ መንግስቲ ንኣባላት 'ህዝባዊ ሰራዊት' ንታዕሊም ክብገሱ ተደጋጋሚ ጸዊዒት ኣቕሪቡ። ኩሉ ጸውዒታቱ ድማ ተራእዩ ብዘይፈልጥ መንፈስ ተቓውሞ ተነጺጉ። ህዝቢ ንወተሃደራውነት ክቃወም ንመጀመርታኡ ኣይኮነን። ሰደት ኣብ

ኤርትራ ሓደ መግለጺ ኣብያ ኮይኑ ጸኒሑ እዩ። 'ኣብያ ጥቅምቲ' ግን ዓይነታዊ ለውጢ ኣመዝጊቡ እዩ። ህዝቢ፡ ንግዱድ ወተሃደራውነት ብቐጥታን ፊት ንፊትን ገጢሙ ዘይተማእዘነቱ ብምርኣዩ ድማ፡ ዕምቆት ጽልውኡን ታሪኻዊ ቦታኡን ዓቢ እዩ። ከምቲ ልዕል ኢሊ ዝገለጸክዎ ነቲ ምልኪ ኣብ ሕብረተሰብ ብምውትህዳር ከጽንዕ ዝፍትን ስርዓት፡ እዚ ፍጻሜዚ ነቲ ስዒቡ ዝመጸ ኣነጻሩ ዘርኣዩ ኣጋጣሚ ነይሩ።

እዚ ኣብያ ናይ 'ህዝባዊ ሰራዊት'፡ ተመሳሳሊ ኣብያ ናይ ኣባላት 28 ዙርያ ኮይኖም ሳዋ ክወርዱ ዝነበርዎምን ዳግም ንሳዋ ክኸዱ ዝተነግርዎምን ኣባላት 27 ዙርያን ዝኾኑ ኣሸሓት ተማሃሮን ዝሰገቡ ብምጻኑ፡ ዝተነጸለ ኣጋጣሚ ዘይኮነ፤ ኣብ ህዝቢ ማዕቢሉ ንዝርከብ ሓፈሻዊ ናይ ኣብያን ተቓውሞን መንፈስ ዝውክል ምንባሩ ብሩህ እዩ።

ኣብያ (disobedience) ኣብ ታሪኽ ንብዙሓት መለኸቲ ስርዓታት ምክንያት ውድቀት ዝኾነ ኣገባብ ሰለማዊ ቃልሲ እዩ። ኣብያና ድማ ኣብቲ እዚ ስርዓት ከም ማእከል ስሕበት ምልካዊ ስርዓቱ ገይሩ ዝጥምቶ ወተሃደራውነት ምጅማሩ፡ ነቲ ስርዓት ርእሱ ዘቢጥዎ ይርከብ ኣሎ።

ንክብደትን ትርጉምን እዚ ተቓውሞታት ኣዕሚቓም ዝተረድእዎ ዝመስሉ ሰበ ስልጣን እቲ ስርዓት ድማ፡ ብዩማናይ ኢዶም በትሪ፡ ብጸጋማይ ኢዶም ድማ ናይ 'ጽገና ሃገራዊ ኣገልግሎት' ዝብልዎ ጸዕዳ ጨርቂ ሓዞም ክንቀሳቐሱ ንዕዘብ ኣለና።

ኣብ ኣዳራሽ ምምሕዳር ዞባ ማእከል ቅድሚ ገለ እዋን ንኣማሓደርትን ካልኣት ሰበ-ስልጣንን ዘጋብኤ ኣኼባ ተኻይዶ ነይሩ። ኣብቲ የማነ ገብርኣብን ጀነራል ፍሊጶስን ዝመርሖዎ ኣኼባ፡ 'ሃገራዊ ኣገልግሎት' ናብ 18 ኣዋርሕ ክንመልሶ ኢና' ዝብል ዓው ኢልካ ምዝራብ ዘሰክፎም ዝመስል መብጽዓ ኣትዮም። እቶም ሰበስልጣን ነዚ ጽገና ብኣባላት 26 ዙርያን (ኣብ ኣፍዓበት ዓመት ቀንፊዘው ድሕሪ ምባሎም (ረፑብሊክ ቁ-1 ተመልከት) ናብ ሓይልታት ተወዘዮም ዘለዉ) ሕጂ ናብ ሓይልታት ዝተመደቡ ኣባላት 27 ዙርያን ከምዝፍልም ገሊጸም። ንሳቶም ንምንታይ ነቲ 'ጽገና' ብዳሕረዎት ዙርያታት (ገና እቲ እውጅ ናይ ኣገልግሎት እዋን ዘይወድኡ) ክጅምርዎ ከምዝመረጹ ንጽር ኣይኮነን። ንጽገና ሰናይ ፖለቲካዊ ድሌት እንተዝህሉ ድማ እቶም ቀዳሞት ተረባሕቲ እቶም ኣገልግሎቶም ወዲኦም ንምጥያስ ሃረር ዝብሉ ዜጋታት ክኾኑ ምተገበኡ። ሕሹኽታ እቲ መብጽዓን ትሕዝትኡን ግን ናይ ነገር ሓቂ ኣይመስልን። ህዝቢ'ውን፡ ነታ ኢል ፕረዚደንተ፡ ደጋጊሞም 'ናይ ቴክሳስ' እናበሉ ዝጠቕስዎ ምስላ ግዲ ብግቡእ ተማሂርዎሱ፡ ነቲ ምውስዎስ ኣይኣመኖን። እው፡ 'ኣንሳብ ተታሊልካኒ ውርደት ንዓኻ. . ካልኣይ

እንተደገምካኒ ግን ውርደት ንዓይ እዩ.
. . . ።

ናይ ሕሽኹታ መብጽዓ ንጽገና ግን ደኾን ተባሂሉ ተለቂቡ ዝመጸ ወረ እምበር፡ እንሪኦን እንሰምዖን ዘለናስ፤ ህዝቢ ኣኪብካ በትሪ እናወጣወጥካ፡ ‘ኣብ ዝበልናኩም እዋን እንተ ዘይተበጊሰኩም. . . .’ ዝብል ጉራ እዩ። ወሰን ኢልካ ገዛ ገዛ እናኣተኻ (ሳዋ ዘይወረዱ ቆልዑ ንምርካብ ያኢ) ምግፋፍውን ምስኡ። እንተተቲ መቐረት እምቢታን ንሱ ዝህበካ ሓርነትን ጽቡቕ ገይሩ ኣስተማቂሩ ዘሎ ህዝቢ ግን ንድሕሪት ከምዘይምለስ ርጉጽ እዩ።

ናይ ክተት ፖለቲካ፡ ኣማሰዩ ዘዩሕድር ምጉት!

ሰበ ስልጣን መንግስቲ ኩሉ ግዜ፡ ኣብ ምክልኻል ኢና ዘለና፡ ዕጥቅና ኣይነዝልኹብ ብሃልቲ እዮም።

ብቐንዱ’ውን፡ ኣብ ዝሓለፈ 15 ዓመታት ፖሊሲ ወተሃደራውነት ኣብ ኤርትራ፡ ኣብ ክሊ እዚ ናይ ክተት ፖለቲካ ዝተተግበረን ዝተመኸነዮን እዩ ዝነበረ። ብርግጽ ድማ ሰማዒ ረኽቡ እዩ።

ሕጂ ግንዓምዲ ‘ረፑብሊክ ፎረም’ ንፖለቲካን ባህልን ዝትንክፉ ኣገደስቲ ናይ ክትዕን ዘተን ኣርእስታትን ዘኣንግድ ዓምዲ እዩ።ዚ ከም ካልኣት ብዙሓት መንግስቲ ኤርትራ ብድርቅና ዝስዓቦም ኣዕነውቲ ፖሊሲታት ንመንእሰያት ንሰደት ብምድፋእ፡ ዓቕሚ ምክልኻል ናይዚ ሃገር ኣዳኺምዎ እዩ። ካብዚ ብዝኸፍኡ ድማ ንመንፈስ ሃገራውነት ኤርትራውያን ሃስይዎ ይርከብ ኣሎ። መንግስቲ ኤርትራ ነዚ ንግዳም ዝወጸ ሓቂ ተመልኪቱ ንምዕራዩ ተበግሶ ዘይምውሳዱ ድማ፡ እዚ ስርዓት ምልኩ ንምቕጻል ክሳብ ክንደይ ንምኻድ ከምዘይከኣሎ ግሁድ ገይርዎ ይርከብ።

ረፑብሊክ ፎረም

ዓምዲ 'ረፑብሊክ ፎረም' ንፖለቲካን ባህልን ዝትንክፉ ኣገደስቲ ናይ ክትዕን ዘተን ኣርእስታትን ዘኣንግድ ዓምዲ እዩ።

ውልቀ ዜጋን መንግስትን

ቢንዶም ተኸለኣብ

ዓምዲ 'ረፑብሊክ ፎረም' ኣብ ናይ ወርሒ ታሕሳስ ሕታማ፡ ውልቀ-ዜጋን መንግስትን ብዝብል ኣርእስቲ ሰፊሕ ዓንቀጽ ሓሳ ክትወጽእ እያ። 'ረፑብሊክ ፎረም' ብቐንዱ ናይ ክትዕን ዘተን ዓምዲ ስለዝኾነ፡ ኣንብብቲ ኣቐዲሞም ኣብ'ቲ ዝልዓል ኣርእስቲ ሓሳባቶም ጠራኒሬም ክጸንሑ፡ እቶም ዓናቕጽ ከበርክቱ ዝሓሰቡ ድማ ኣብቲ ሕታም ወይ ኣብ ዝስዕባ ሕታማት ጽሑፎም ንምሰንዳእ እኹል ግዜ ክረኽቡ ምእንቲ፡ ካብ መእተዊ ናይቲ ዓንቀጽ ዝተቐንጨለ ጽሑፍ ነቐርብ ኣለና።

ነዚ ኣርእስቲ ንምንቃል ዝቐሰበኒ፡ እዚ ኣብ ኤርትራ ሰፊኑ ዘሎ ገደብ ዘይብሉ ምልኪ ብገለ ሸነኹ ውጽኢት ናይቲ ኣብ መንጎና ዘሎ ንናይ መንግስቲ፡ ናይ ውድባትን ማሕበራትን ሓይሊ ከም ባህርያዊ ዝወስድን ፍጹም ተማእዛዝነት ዘርእን ዝምባለ እዩ ኢሊ ስለ ዝሓሰብ እዩ።

ቀንዲ ዕላማ እዚ ጽሑፍ ድማ ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ብምሕታት መለሳ ዝኸውን ሓሳባት ምቕራብ እዩ።

1. ዝምድና ውልቀ-ዜጋን መንግስትን ዝገዝእ ሕጋውን ፖለቲካዊን ስርዓታት እንታይ እዩ?
2. መንግስቲ ኣብ ልዕሊ ውልቀ-ዜጋታት ከዘውትሮ ዝኸእል ስልጣን ገደቡን ዓይነቱን ከመይ ዝበለ እዩ?
3. መንግስቲ ኣብ ልዕሊ ውልቀ-ዜጋታት ክስልጥን ካበዩናይ ሕጋውነት ይረክብ?
4. ህዝቢ ኤርትራ እንታይ'ዩ ዝደለ ዘሎ? ሓደስቲ ጎይቶት? ኣብ መንጎኡን ኣብ መንጎ ባህርያዊ ሓርነቱን ኮይኖም ዘማልዱ ሓደስቲ ፊተውራሪታት? ሓንትስ ልብኹም ኣውዲቕኩም ተኣዘዙና'ምበር ናጻ ከነውጽኡኩም ኢና፡ ካብ ነብስኹም ከነድሕነኩም ኢና፡ ባዕልና ንፈልጠልኩም፡ ንሓልዮልኩም፡ ንኸነልኩም ዝብልዎ ብመንፈስ ምልኪ ዝተሰሩ ሓደሹቲ ኣርካናት? ንውልቃዊ ሓርነቱ ዝምንጥላ ማሕበራት? ወይስ ንሓርነቱ ናብ ኢዱ ናብ ምምላስ ዝተግጥቁ ሰባትን ውዳቤታትን?
5. እዚ ንውልቀ-ዜጋታት ዘይጽንብልን ክብሪ ዘይህብን፤ ገደብ ዘይብሉ ምልክን ቁጽጽርን ዝመለልይኡ፤ ንውልቀሰባት ኣብ ሃገር፡ ውድብን ስነ-ሓሳብን ዝበሃሉ መሰውያ ዝሰውእ ፖለቲካ ኤርትራ ንሓዋሩ ንውልቀሰባት ዝምቕእ ክኸውን ብኸመይ ኣገባብ እዩ ክሰራራዕ ዘለዎ?

ኣብ ዝቐጽል ሕታም ይቐጽል. . .

ትዕዛዝ-ብትታት

እዚ ዓምዲ'ዚ፡ ንዝተፈላለዩ ጸላም ዝጋረዶምን ዝተረሰቡን ዝመስሉ ገጸት ህይወት ናይዚ ሃገር እናልዓለ፡ ዓሚቕ ገለጸን ትንተናን ዝሓቐፋ ጽሑፋት የእንግድ።

ንሕናን ኣድማን፡ ኣብዘን ኣብትን

ተስፎም ሃብተ

ባህሊ ናይ ሓደ ዝተወሰነ ጉጅለ ወይ ህዝቢ ልምድታት፡ ኣተሓሳስባ፡ እምነትን ሓባራዊ ባህሪን ይጥርንፍ። ነቲ ዝውክሎ ሕብረተሰብ ከም መለለይን መግለጽን ኮይኑ ድማ የገልግል። ከምቲ ብዙሓት ምስ ሕሉፍ ዘለና ዓሚቕ ተምሳጥን ዓቃባዊ ኣረኣኢያን ዘይኮነ፡ ባህሊ ምስ ግዜ ክለዋወጥ ባህርያዊ እዩ። ኣብዚ መስርሕ ለውጢ ዝበለዩ ልምድታትን ኣተሓሳስባታትን ተወጊኖም ነዚ ሓድሽ ኩነት-ህላው ብዝሰማማዑ ካልኣት ልምድታትን ኣተሓሳስባታትን ይትክሉ። እቲ መስርሕ ምትክካእ ብልክዕ ንልክዕ እንተተገይሩ፡ ማለት እቲ ጉርዲ ተኣልዩ ኣእኹሉ ድማ ተተኣኪቡ፡ ወዮ ሕብረተሰብ ካብ ሓደ መሳልል ናብ ዝለዓለ ብራኽ ምሕጻሩ ኣይተርፎን።

ኣብ ሕብረተሰብና 'ናይ ኣቦ' ብምባል ካብ ዝግብኦም ግዜ ንላዕሊ ምሳና ዘሳለፍዮም ኣተሓሳስባታት ኣእላፍዮም እኳ ተዘይበልኩ፡ ኣይወሓዱን ድማ። ገሊኦም ከምዘዩትግሩና እናፈለጥናዮም እንክተሎም ክኾኑ ከለዉ፡ ገሊኦምስ ምሳና ከም ዘለዉን ኣብ ነብስና ድማ ከምዝሓደሩን እነስተብህል ኣይመስለንን። ምናልባት ሰራውር ቃንዛናን ሽግርናን ኣብዘም ጎተትቲ ኣተሓሳስባታትና ተደብዮም ክህልዉ ስለዝኸእሉ ተመሊስና ንውሽጥና ክንምልከት ኣገዳሲ ክኸውን እዩ።

ኣብ ካልኣይ ደረጃ ከለኹ ታሪኽ ኤርትራ ይመሃር ነበርኩ። ገለ ክፋል እቲ ትምህርቲ ታሪኽ መግዛእቲ ጣልያን እዩ ዝነበረ። ናይ ታሪኽ መምህርና፡ 'ጥልያን ክኣትው ከለዉ ዝጥቀስ ተቓውሞ ኣይገጠሞምን።እዚ ዝኾነ ድማ ህዝቢ ኤርትራ ኣብቲ ሽዑ እዋን (1888-89) ብኸቢድ ደርቂ ስለ ዝተጠቐሙን ብወራራት መሳፍንቲ ትግራይ-ኣምሓራን ማህዳውያንን ስለዝተዳኸመንዮ' ኢሉ ክምህረና ኣይርስዮን። ሽዑ ንምንታይ ህዝቢ ኤርትራ ከምቶም መብዛሕኦም ህዝብታት ኣፍሪቃ ዝገበርዎ፡ ንመግዛእቲ ኤውሮጳውያን ፊትንፊት

ዘይመከቶ ዝብል ሕቶ በዚ ዝተሞህበ ምክንያት ጥራይ ኣዕሪፊዮ። ኣብ ዝደሓረ እዋናት፡ ባህሊ ምእዙዝነት'ውን ዝተጸወቶ ተራ ዕዙዝ ከምዝነበረ ኣስተብሂለ። እወ ባህሊ ምእዙዝነት፡ ባህሊ 'ዝንገሰ ንጉስና ዝበረቐት ጸሓይና'።

ዝብሎ ዘለኹ ባህሊ ምእዙዝነት፡ እዚ ህዝቢ ንበዓል ሹም ወይ በዓል ስልጣን ዘርእዮ ኣኸብርት ዝመስል ፍርሕን፡ ብኡ ንዝመጽእ መምርሒታት ድማ ክንዲ ፍረ ኣድሪ ከተገድል ናይ ዘይምድላይ ባህሪ ንምምልካት እዩ። መብዛሕትና ክፋል እዚ ሕብረተሰብ ካብ ዝኾንናሉ ኣትሒዞ ምስ ዓብላሊ ኣረኣኢያን ምስ ስርዓተ መንግስትን ፍጹም ክንሰምማዕ ከም ዘለና ኢና ንንገር። ካልእ ብዙሕ መንገድታት ከምዘሎ ካብ ኣፍልጦና ዝረሓቐዮ። ኣብ ስድራቤታት ኤርትራ ዘሎ ኣተዓባብያ ደቅና ተመሳሳሊ ኢዩ። ሓደ ቆልዓ ልክዕ ንወለዱ ክመስልዮ ትጽቢት ዝግበረሉ። እዚ ኣተዓባብያ መሃዝነትን ርእሰ ተኣማንነትን ደቅና ከምዘጥፍእ ኣይነስተብህሎን። ኣብ ክፍሊ ንመምህር ክሓትት ክሳብ ክንደይ ይጽገም ከምዝነበርኩ ባዕለይኳ ይምስክር። ባህሊ ምእዙዝነት መዓስ፡ ብኸመይ፡ ስለምንታይ ከም ባህሊ ርዲምናዮ ዝብሉ ሕቶታት ንምምላስ ዓሚቕ መጽናዕቲ ከምዘድሊ ኣይሰሓትኩን። ነንዝነገሰ ዝነበረናን ዘለናን ልኡምነት ዘንጸባርቐ ኣብነታት ምጥቃስ ግን ይከኣልዮ።

ቅድሚ ገለ ዓመታት ብምክንያት ጽምብል በዓል ናጽነት ኣብ መድረኽ ባሕቲ መስከረም ዝቐረበት ድራማ ይዝክር። ኣብታ ድራማ፡ ሓደ መስፍን ናብ ሓንቲ ኤርትራዊት ዓዲ መጺኡ ሕሩድን ጽቡሕን ኣዚዞ ከይኣኸሎ፡ ዘይተቐንጨጨት (ዘይተበከረት) መርዓት ድማ ከምዝጠለበ ተዘንቱ። ዓዲ መኸሪም፡ ንሓንቲ መርዓት ከስተልምዎ ወዲኦም። ናይ ብሓቂ ግን፡ ሰብኣያ ንመርዓቱ መሲሉ ብምእታው ነቲ መስፍን ክቐትሎ ተርኢ። ሰብኣይ መርዓት ዓጀብ ዘብል ስራሕ ጅግንነት ከም ዝፈጸመ ኣየካትዕን። እንተ'ቶም ዓዲ፡ ንሎም ኣሕሊፎም ክህቡ ግደፍስ ትሕዝቶም ነጊፎም ከረክቡ እንታይ ዘነበም? ዓዲ

ምልእቲስ ዋልታዶ ጭማራ ተሳኢንዋ? አዚ ነገር ዛንታ ናይ ድራማ ጥራይ አይኮነን። ህዝቢ ኤርትራ ብወረርሽኤ ተደጋጋሚ ይጥቃዕ ከምዝነበረ እዩ ታሪኽ ዝምህረና።

አብ ሕሉፍ ጥራይ ዘይኮነ፡ አብዚ ዘለናዮ እዋንውን ነዚ ባህሪ ጌና ምሳና ሓቕፍናዮ ከምዘለና ዘርእዩ አብነታት አይሰኣኑን። አብ ሳዋ ክንዕለም ከለና፡ ካብቲ ልሙድ አካይዳ ቁሩብ እንተተፈንቲትካ ወይ'ውን ዘይዕግበትካ እንተገለጽካ፡ ድሕሪ ከቢድ መቐጻጸዕቲ እቲ ዝተገብረ ወይ ዝተባህለ አድማ ከም ዝሕሰብ'ዩ ዝንገረካ። ስለምንታይ አድማ ከምዝኹንንዎ መግለጺ ክህቡኻ አይሸገሩንዮም። ከምኡ ኢሉ ዝሓትት ክሳብ ዘዩለ። ብሳዋ ዝሓለፈ መንእሰይ፡ 'ዘይምእዳም' ሓደ ካብቲ ብወግዒ ዝቐሰሞ ትምህርቲ እዩ።

ንመንግስቲ አልዒልካ ምንቃፍ'ውን ከም ዓቢ ሓጥያት ንቐጽሮ። ካብ አፍና ዝወጹ ቃላት ክንቐጽር መን ሰሚዑና ቀባሕባሕ ክንብል ሓሳርና ንጸግብ። ርግጽ'ዩ ዓው ኢልካ ምንቃፍ ዘስዕቦ ናይ መንግስቲ ግብረመልሲ ዓምጺ እዩ። ከምዚ ዝኾነ፡ ብመጀመርታ ንሕና ሓጥያት ምጻኑ ነብስና ስለ ዘእመንናዎም እቲ ስርዓት ድማ ከምኡ ብምግባሩ አብ ስልጣኑ ዝኾነ ጸገም ከምዘይመጸ ስለዝተገንዘበ'ዩ። ተመለኽቲ ስለዝኾንና ኢና ተመለኽና።

አብ መንጎ ምእዙዝነትን ግዝአተ ሕጊን ዘለና አረዳእአ'ውን ዝተወጀበረ'ዩ። ምእዙዛት ብምጻንና ጥራይ ብሕጊ ዝተገዛእና ይመስለና። ብመሰረቱ ኩሉ ሕጊ ፍትሓዊ እዩ አይበሃልን። እንተ ንሕና'ሞ በዚ ነጥቢ ክንማኅተሉ ንክእል ሕጊ'ኳ የብልና። ካብ አፍ መራሕትና ዝወጸ መምርሒታት ብጥሪኡ ከም ሕጊ ወሲድና ብኡኡ ንግዛእ። አብ 2006 ኢሳይያስ አብ ኤክስፖር አብ ዝገበሮ ሰሚናር፡ አብ መሬት ጥሻ ዝተሰርሐ ገዛ ምሻጥ ምልዋጥ ክልኩል'ዩ ብምባል 'ደረት ሕጊ' ከም ዋዛ አቕሙ። መሬት ናይ መንግስቲ ምጻኑ እዉጅ'ዩ። ዜጋታት ናይ ተጠቃምነት መሰል ከምዘለዎም'ውን አብቲ አዋጅ መሬት ተጠቐሱ ዘሎ'ዩ። በረዳድኦ ፕረሲደንትና ግን ዋላ ገዛ ምሻጥ ዘይሕጋዊ እዩ - ሕጊ ግን ከምኡ አይብልንዮ። ብጠመተና ድማ ቃላት ናይቲ ከይተረደኦና ሕጊ ናይ ምትርጓምን ምሕጋግን ስልጣን ዝሃብናዮ ጭቃና፡ንባዕሎም ሕጊ እዮም። ሕጂ 'ዘይሕጋዊ' ተባሂሉ አባይቲ ክፈርስ ንርኢ አለና። እቲ ዘስደምም ድማ ቤትና መረቤትና ክፈርስ ተግዚምና ንዕዘብ ምህላውና'ዩ። ኣነስ ካብ ዓለም ዝዓተብና ህዝቢ ከይንኸውን እዩ ዝብል። ዋዛ ዝመስል ዘረባ ሓደ ሽማግሌ ከም ሻሙ ወሲድና ህይወትና ብዋዛ ንመርሓ ከይንህሉ

ነስተብህል'ዶ አለና?

'ዝበሉኻ ግበረሎ ወይ ዓዶም ግደፈሎም' እናበለ ካብዚ ሃገር ሃጽ ኢሉ ዝጠፍኦ መንእሰይ፡ ድሕሪ ጊዜ ተመሊሱ ምስቲ ዘሳገሰ ስርዓት ክመጸደቕ ክትርኢ ዘገርም'ዩ። ምናልባት ንመንግስቲ ክቃወም ዘኸእል ትብዓት ስኢኑ ይኸውን። ምናልባት'ውን ንመንግስቲ ምቅዋም ሃገር ከም ምክሓድ ይቐጽሮ ይኸውን። ሓንቲ በሃሊኦ ዘይፈለጥክዎ ጥቕሲ ክጠቅስ ምፈተኹ - 'አብ ዓለም ካብቶም ሕማቕ ዝገብሩ፡ ሕማቕ ርእዮም ስቕ ዝብሉ ይኸፍኡ!'።

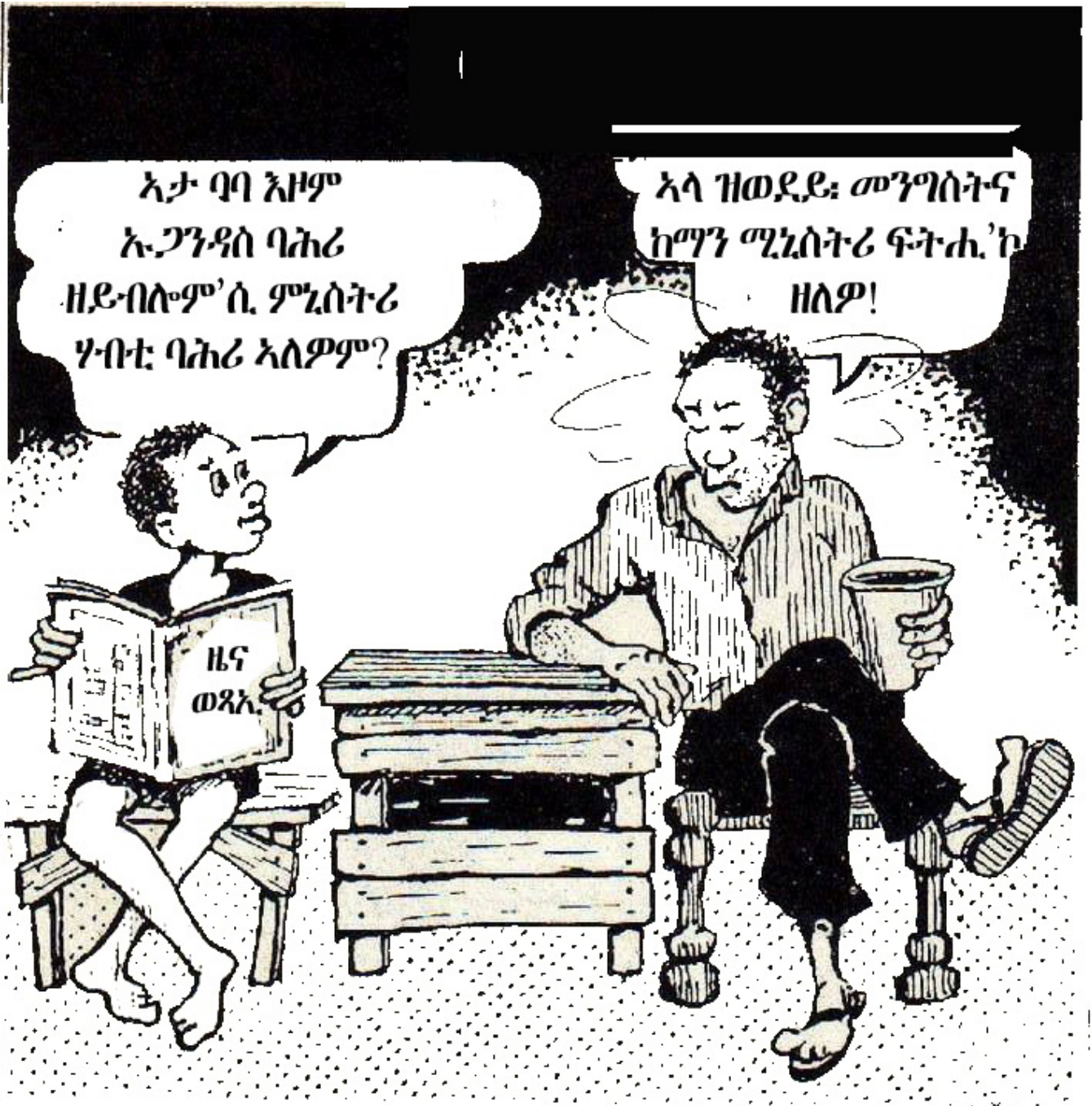
መራሕትና ካብ ሰቦም ዝፈልዮም ፍሉይ ተውህቦን ሓይልን ከምዘይብሎም ኩላትና እንፈልጦ ሓቂ ክንሱ፡ ካብኡ ሓሊፍና ግን ንዘለዎም ስልጣን ምንጨፎ ንሕና ምጻንና አይንግንዘብን። አብ ደሞክራሲያውያን ስርዓታት ስልጣን መራሕቲ ብምርጫ ህዝቢ ክረግእ እንከሎ፡ አብ ዲክታቶራዊ ስርዓታት ድማ ስልጣን መለኽቲ፡ ብስቕታ ህዝቢ ብፍርሂ ህዝቢ ይቐውም። እቲ ህዝቢ ክሳብ ዘስቀጠን ክሳብ ብፍርሂ ዝተጎብኦን መለኽቲ አብ ርእሱ አለዉ። ብዘይ ምትሕብባር ህዝቢ ደው ዝብል ስርዓት የልቦን። ምህሮ ንቐስመሉ እንተሊናስ ነዊሕ ከይከድና ቡርኪናፋሶ ነዚ ሓቂ'ዎ ተድምቐልና።

ምእዳምን ምቅዋምን ከም ቁሪ እንፈርሐ ግን ስለምንታይ'ዩ? ንዘይሰማምዓካ፡ አረ ንዝቐትለካ ዓገብ ክትብል እንታይ'ዩ አበስኡ? አካልና እዚ አካልና እኳ ካብ ደገ ዝመጸ ዘይሰማምዮ ባዕዳዊ አካል ቁጥዕኡ ዘርኢ! ለውጢ ንብል እንተሃሊና፡ ብመጀመርታ ክልወጥ ዘለዎ ኣተሓሳስባናን ባህርያትናንዮ። ሓደ እዋን [ክቡር ፕረሲደንት] ኢሳይያስ፡ 'ቅዋም ወረቐት'ዩ ዝበልዎ ሓቅነት አለዎ። ቅዋም ነጸብራቕ ክብርታትን ኣተሓሳስባታትን ሕብረተሰብ እዩ። ነቲ አብ ቅዋም ዘሎ ሓሳባት ዝበቅዕ ባህሪ አጥሪና ካብ ዓምጺጽቲ እንተዘይተኸላኸልናዮ፡ እቲ ወረቐት ወረቐት ኮይኑ እዩ ዝተርፍ። መራሒ ከይዱ መራሒ ይመጽእኩምዛ ዘለናዎ አብዛ ዘለናዎ ተኸዲምና እንተተሪፍና ግን፡ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ዘይክመጽእ ዓቢ ተኸእሎ ይህልዎ። ንሕና መሰልና ንምሕላው ክሳብ ዘየተገደስና፡ መሰል ክህልወና ወይውን ክንሕደግ፡ አብ ጽቡቕ ድሌት ናይቶም ሰብ ሹመት ክምርኮስ እዩ። ክንደየናይ'ሞ ፈትዮም ከይህቡና!!

አነ'ውን ተዛሪብ ጥራይ ትም ክብል አይደልን። ሓሳብ ፈረስ ግብሪ ድማ እቲ ሰረገላ ምጻኑ እንተተረዲእና፡ ነዛ 'ዝነገሰ ንጉስና ዝበረቐት ጸሓይና' ትብል ምሰላና፡ አርሒቕና ክንጉሕፋ አዕሚቕና ክንቀብራ ምደለኹ። ንመሰል ገዛእ ርእስና ብዘይካና'ሞ መን ደው ክብለሉ? ልሳንና መዓስ ክንጥቀመሉ? ንጥፍአትና ንምንታይ ንምእዘዝ? ስለምንታይ ብትብዓት እምቢ ዘይንብል? እምቢታ ንምልኪ! ደቂ ዓደይ፡ አቦታት

አዲታት፡ አገባዝ ጎራዙ፡ አብ ዓዲ አብ ርሑቕ ዘለኹም፡ “ሕርያና ንጉሶና፡ ዘብረቕናዎ ጸሓይና!”

ኢዩ ንበልጥ፡ አምበላይ ፈረስና ናብቲ ንምነዮ ከብጽሓና ክንርእ ኢና።



ሕውስዋስ

እዚ ዓምዲ'ዚ፡ ዝተፈላለዩ ሓጻርቲ ጽሑፋት፡ ግጥምታት፡ ጥቕስታትን ካርቲናትን ዘእንግድ ክፋት ዓምዲ እዩ።

ፍሉይ መልእኽቲ ተስፋ ናብ ኤርትራ፡ ካብ ናዋንዳ

ሰላም ጸሃዩ

ውልቀ መላኺ ኢሳይያስ ንሰለማዊ ተቃውሞ ተጋደልቲ ብምጭፍላቕ ሓቀኛ ምስሉ ንብዙሓት ዘግሃደሉ ዓመት፡ ሓደ ሚልዮን ርዕሳዊ ናዋንዳውያን ኣብ ውሽጢ ሰለስተ ወርሒ ብጭካነ ተቐቲሎም። “ዓሰርተ ሽሕ ሰባት ንመዓልቲ ይቕዘፉ ኔሮም።” የስተንትን ሓደ ርዕሳዊ ሰብኣይ። “ብርሑቕ ተኩሶም ኣይኮነን ቀቲለሞም፡ ብኢድምዮም ተሳሂሎምም። ከምዚ ጌርካ ሓደ ሰብኣ ክትቀትል ቀሊል ኣይኮነን. . .”

“ኣዝዮዩ ዘስካሕክሕ!” ትዛረብ ንል ኣንስተይቲ መሳርሕቲ። “እቲ ህልቂት ዘይሃስስ ራዕዲ ገዲፉልና። ብዙሓት ርዕሳዊ ናዋንዳውያን ንዓመታት ስነ-ኣእምሮአዊ ሕክምና ክከታተሉ ነይሮም። ብዙሓት ካባና ናይቲ እዋን ዝኸሪ ክሳዕ ሕጂ ምሳና ኣሎ፡ ብፍላይ እቶም ህጻናት እንከለዉ ስድራቤቶም ኣብ ቅድሚ ኣዲንቶም ክቕተሉ ዝረኣዩ።”

“ንስኹምን ሃገርኩምን ግን ከመይ ኣቢልኩም ካብ ከምዚ ዝበለ ትራጀዲን በሰልኡን ክትወጹ ክኢልኩም?” ሓተትክዎም።

“ብዙሕ ገንዘብን ጸዕርን ኣብ ዕርቂ ሓድሕድን ተሃድሶን ኣፍሲሰና። ኣብ መወዳእታ እዚ ክውን ዝኾነ ግን ንሕና ርዕሳዊ ናዋንዳውያን ንሃገርና ብዘይ መጠን ስለነፍቅር’ዩ።” ክትብል መለስትለይ። ንሳ “ኣብዚ ኣዋን ካልኣት ሃገራት ኣፍሪቃ ተሞክሮናን ዝተኸተልናዮ መንገዲ ሰላምን ከነካፍለን ይዕድማና እዩን።” ትውስኽ።

ኩሎም ብዛዕባ ህሉው ኩነታት ኤርትራ ዝፈልጡ ኮይኖም ረኽቡክዎም። “ብዛዕባ ኤርትራ ትስፋ-ዋት ኔርና። ኤርትራ ተስፋ ኣፍሪቃ እያ ትበሃል ኔራ። ሕጂ ግን ህዝቢ ኤርትራ ከምሕሱም ይላቕ ከምዘሎ ንፈልጥ። እዚ ግን ብዙሕ ኣይክቕጽልንዮ፡ እመንኒ። ኢሳይያስ ብዙሕ መስተ ከም ዝሰቲ ሰሚዑ ኣለኹ። ናይ ኣእምሮ ጸገም ከይሃለዎ ኣይተርፍንዮ።”

“እዚ ዝብሎ ከይረኣየኪ ይኸእል’ዩ፤ ኤርትራ በዚ

ሽግር ትሓልፍ ምህላዎ ግን ብዙሕ ሕማቕ ኣይኮነን።” በለኒ እቲ ዝነኣሰ መተዓልልትና። “እዚ ሽግር ምስ ሓለፈ፡ እንደገና ንኸይድገም ዝኣክል ተመኩሮ ክትቀስሙ ኢኹም። እዚ እዋን መሓየሊኹም እዩ። ድሕርቲ ናይ መጻኢ ጠመተኹም ካብዚ ዝሓሸን ዝበለጸን ክኸውንዮ።” ኣብ ጎድኑ ዝነበረ ወዲ ድማ “ኤርትራውያን ሕያዎት ህዝቢ ኢኹም፡ ጸገም ኣይክህሉንዮ።” ክብል መልኣሉ።

ኪጋሊ ጽብቕቲ ከተማ እያ። ካብ ኣፍሪቃ እታ ብጸጥትኣ ዝተዋሕሰትን ዝጸረየትን ከተማ - ንኣስመራ በዚ ከምትበልጸ ኣየማትእን። ኣብዛ ከተማ ኣብ ዝነበርክሉ እዋን ብዛዕባ ኤርትራ ምሕሳብ ሓንሳብኩ ኣየቋረጸኩን። ዳርጋ ኩሎም ዘሃራ-ራብክዎም ነበርቲዛ ከተማ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ዘለዎም ተምሳጥ ገሊጾምለይ። ብፍላይ ሓደ ጋዜጠኛ፡ “ቅድሚ ክልተ ዓመት ቅድድም ብሸክለታ ክወዳደሩ ናብዚ መጽዮም ነይሮም። ተዓዊቶም ንሃገሮም ተመሊሶም።” ክብል ኣድናቕቲ ገሊጹለይ።

ርዋንዳ ድሕርቲ ጃምላዊ ህልቂት ኣብ ዘሎ ግዜ፡ ኣብ መዳይ ምዕባለን ደሞክራሲን ዝተርፉ ብዙሕኳ እንተሃለዉ፡ ብዘገርም ፍጥነት ትምርሽ ኣላ። ሓንቲ ካብተን ንግዳዊ ንጥፊት ከተካይደለን ዝመችኣ ሰለስተ ሃገራት ኣፍሪቃ’ያ። ብዘይካዚ ርዋንዳ ካብተን ትሑት መጠን ብልሽውና ዝረኣየለን ሃገራትውን እያ። ጎደናታት ኪጋሊ ተመጽወትቲ ኣይረኣዩን፡ ብጸዕቂ ትራፊክ ድማ ኣይትሸገርን። ዜጋታት ይኹኑ ወጻእተኛታት ብምሸት ኣብ ጎድናታት ሽናዕ ክብሉ ዘስክሮም የለን። ኣብዚ ዓመት ጥራይኳ ልዕሊ ሓደ ሚልዮን ቱሪስት ንርዋንዳ በጺሖም ኣለዉ። ልዕሊ ኩሉ ህዝቢ ርዋንዳ ተስፋ ተቐኒቲ ስርሑ ከሳልጥ ትዕዘብ። ብዙሓት መንእሰያት ዕወታት ናይ ንግዲ ትካላት ብምክፋት ፍርያቶም ኣብ ዕዳጋታት መላእ ምብራቕ ኣፍሪቃ ከላልዩ በቐዶም። ከምዚ ዝበለ ዕድላት ንኹሉ ርዋንዳዊ ክፋት ኮይኑ እዩ። “ካብቲ ጃምላዊ ህልቂት ምስ ኣምለጥኩ፡ ዳግማይ ንርዋንዳ ክምለስየ ኣይበልኩን።” ካብ ኣትላንታ ኣመሪካ ዝመጸት ወይዘሮ ተዕልል። “ሕጂ ብዝመጸ

ለውጥን ምዕባሊታትን ሕብንቲ እየ። ናብ ዓደይ ምስ ኣብ ኣመሪካ ዝተወልደት ንል 16 ዓመት ንለይ ተመሊሱ። ንለይ ኣብ መጀመርታ ቁሩብ ተጋይሻ ነይራ። ሕጂኻ ነዚ ቦታ ፈትያቶ ኣላ። ኣብዚ ናይ ኣካውንቲን ትካል ከፊተ፡ ኣብ ዓመቱ ጸቡቕ ገሰጋስ ኣርእዩ።” በለትኒ።

ኣብ ድሕሪት ሞተር ብሽክለታ ተወጢሐ ኣብ ጎደናታት ኪጋሊ ይዛወር ኣለኹ። ገጽ ነፍሲወከፍ ርዋንዳዊ ብፍሽክታን ተስፋን ደሚቕ ተግዚበ። ልበይ ብንሂ ክምላእ ተፈለጠኒ። ቀኒኦ ብሓቂ! ገጸት ኤርትራውያንን ወን ልክዕ ከም ናይ ርዋንዳውያን በሰላኡ ኣሕውዩ ፍሽክታ ክዓሰሎ ተመንየ። ናብ ወናይ ምስ ተመለስኩ ሓድሽ ተስፋን ኒሕን ክሰመዓኒ ጀሚሩ። እወ ኤርትራ ኣብ ቀረባ እዋን ነዚ ናይ ጸላም እዋን ፈንጢሳ ከምትወጽእ ኣይጠራጠርኩን። እቶም ብኣሽሓቶም ዝተሰደዱ ኤርትራውያን ሰብኣዊ ክብረቶም ኣብ ምልሶት ቤቶም ክረኽቡዎ እዮም። መንእሰያት ናቶም

ንግዳዊ ትካላት ከፊቶም ብናጽነት ክዓይዩ እዮም። ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ቆላ፡ ኣብ ከበሳ፡ ኣብ ደንከልያን ኣብ ጋሽ ባርካን ብደስታ፡ ወካዕካዕ እናበሉ ካብን ናብን ክመላለሱ እዮም። ደጊም ኩናትን ወረ ኩናትን ኣይክህሉንዮ። ብደሞክራሲያዊ ክብርታት ተመሪሕና ልክዕ ከም ርዋንዳ ናብ ብልጽግና ክንግስግስ ኢና። ሕልምታትና ነግሀደሉ እዋን ክመጽእዮ።

መዓልቲ ሓርነትና ክትመጽእ ቀሪባያ ደቂ ኤረ! ምስ ምሉእ ተስፋን ፍቕርን ካብ ርዋንዳ

ምርያም ሰፕተምበር
ካብ ዝጸሓፊቶ ዝተተርጎመ

ዝኸበርኩም አንብቡ፡ አብ መልእኽተ-ዜና ረፑብሊክ ርእይቶታት ንምሰዳድ ይኹን አብ ዝተፈላለዩ ዓምድታቱ ንምስታፍ እዚ ዝሰዕብ ናይ ኢንተርኔት አድራሻ ተጠቐሙ፡-



Republicnewsletter@yahoo.com

ሓጻርቲ ርእይቶታት ንምሰዳድን፣ ቀጻሊ ንጥፈታትና ንምክትታልን በዚ ዝሰዕብ አድራሻታት ሰዓቡና፡-



Republic_Newsletter@ Rnewsletter

እዚ መልእኽተ-ዜና ዝበጽሖ እንተወሓደ ንሓሙሽተ ዜጋታት ከባጽሖ ንምሕጸን።